



**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

II. De veritate & falsitate, provt est primaria proprietatis enunciationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 51

neceffe est vt vna sit vera, & altera falsa; vt, *Omnis homo est iustus, aliquis homo non est iustus.*

Tertia regula est: Propositio negatiua contraria, plus negat, quam affirmet altera contradictoria affirmatiua, v. g. plus negat, *Omnis homo non est albus*; quam affirmet, *Omnis homo est albus*. Ratio est, quia vniuersalis affirmatiua solum distribuit subiectum, non autem prædicatum; negatiua prædicatum etiam distribuit.

Quarta: negatio mutat quæ sunt post se, non ea quæ sunt ante se: v. g. si dicatur, *Non omnis*, tunc signum est particulare; manet autem vniuersale, si dicatur, *Omnis non*; & æquiualeat signo nullus.

Quinta regula est: Propositio negatiua in non reduplicatiua æquiualeat infinitæ, v. g. ista, *Homo non est animal*; æquiualeat isti, *Homo est non animal*. In reduplicatiua autem non æquiualeat infinitæ, v. g. hæc, *Petrus non est albus essentialiter*; non isti æquiualeat, *Petrus essentialiter est non albus*. Vt autem hoc verum sit, opus est vt modus ipse infinitetur, v. g. verum est, *Mysterium Trinitatis non est euidenter possibile*; falsum autem, *Mysterium Trinitatis euidenter est non possibile*; sed dici debet, *Mysterium Trinitatis non est euidenter possibile*.

Regula pro hypotheticis.

Dico secundò. Pro enunciationibus hypotheticis, seu compositis, hæc axiomata vera sunt. Primum. Potest conditionalis propositio esse vera, licet conditio naturaliter sit impossibilis; v. g. potest hæc esse vera, *Si digito cælum tetigeris, dabo tibi centum nummos*. Secundum est: conditionales disparatæ, v. g. hæc, *Si cras audias Missam, Petrus Roman ibit*; non sunt nisi verbo tenuis conditionatæ, sed in rigore sunt copulatiuæ, ita vt sensus sit, *Cras audies Missam, & Petrus Roman ibit*, quia nihil est in antecedenti, quod habeat connexionem cum consequente. Tertium est: Enunciationes copulatiuæ & illatiuæ tunc necessariae sunt, & veræ, cum vtrique pars vera est, & necessaria; falsæ, si altera pars falsa sit, vel contingens, vt hæc vera est, *Homo est rationalis & risibilis*; falsa ista, *Homo est rationalis, & equus est risibilis*. Disiunctiua vera est, si vel vna pars vera fuerit; vt, *Vel dies est, vel nox est*. Quartum est: Conditionales veræ in materia necessaria, sunt necessariae; falsæ verò sunt impossibiles: v. g. ista est necessaria, *Si homo est rationalis, est risibilis*; ista impossibilis, *Si homo est rationalis, est lapis*. In materia verò non necessaria conditionales veræ non sunt necessariae, neque falsæ sunt impossibiles; vt, *Si cras sudum sit, equitabo*; si enim verum hoc sit, non est tamen necessarium; nec est impossibile, si sit falsum. Ratio est, quia conditionales in materia necessaria illatiuæ sunt; enunciatuæ autem duntaxat in materia non necessaria. Quintum: disiunctiua tunc est necessaria, quando vtrique pars est impossibilis, siue vtrique pars sit contingens, siue non: *Petrus stat, vel non stat*.

Regula pro modalibus.

Dico tertio. Pro enunciatione modali axiomata vera sunt. Primum. Propositiones modales habent aliquando sensum compositum, per quem scilicet prædicatum aliquod tribuitur subiecto pro eodem tempore, quo habet aliam formam impossibilem; aliquando habent sensum diuisum, per quem tribuitur prædicatum subiecto pro diuerso tempore, v. g. *Stantem sedere est impossibile: Prædestinatum damnari possibile est*. Secundum est. Omnes modales veræ sunt necessariae; omnes falsæ sunt impossibiles, v. g. *Possibile est, hominem esse album*, non est contingens sed necessarium, quia quod est possibile, necessarium est possibile; quod est contingens, necessarium est contingens. Tertium. Modalis de necesse vera est, modo eius dictum reduci possit ad propositionem.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A nem absolutam necessariam, v. g. hæc vera est, *Necesse est hominem esse animal*; quia resoluitur in illam, *Homo est animal*. Quartum. Modalis de impossibili est vera, cuius dictum resoluitur in propositionem absolutam impossibilem, v. g. hæc vera est, *Impossibile est hominem esse Angelum*, quia resoluitur in hanc impossibilem, *Homo est Angelus*. Quintum. Modales de impossibili affirmato non conuertuntur, v. g. non valet, *Impossibile est omne animal esse hominem*; ergo est impossibile omnem hominem esse animal.

Pro enunciationibus exponibilibus.

Dico quartò. Pro enunciationibus exponibilibus hæc sunt axiomata. Primum. Propositio exclusiua, in qua scilicet est particula tantum, vel alia æquiualeat, resolui debet in duas categoricas; vt, *Petrus tantum currit*, significat, *Petrus currit, & nemo alius currit præter ipsum*; particula enim tantum, vt vides, negationem importat. Secundum. In propositione exceptiua, vbi scilicet ponitur particula præter, nisi, aut alia similis, terminus à quo fit exceptio, debet esse terminus communis distributus, idest, supponens vniuersaliter; ideo hæc non est exceptiua, *Aliquis discipulus præter Petrum studet*; sed potius exclusiua, *Non Petrus tantum studet*. Tertium est. Vt propositiones reduplicatiuæ sint contradictoriae, negatiua debet negare ipsam etiam particulam reduplicantem; vt, *Petrus in quantum homo est albus*; contradictoria est huic; *Petrus non in quantum homo est albus*. Si autem diceretur, *Petrus in quantum homo non est albus*, contraria esset primæ, & vtrique falsa. Quartum est. De essentia cuiuscunque propositionis, vt virtualiter & implicite asserat se esse veram, idest ita rem esse vt enunciat, v. g. hæc propositio, *Petrus studet*, innouit implicite aliam, *Verum est Petrum studere*. Sicque falsa est omnis propositio negans se veram esse, vt cum quis dicit, *Ego mentior*, nihil aliud dicens: vt ostendam, agens de propositionibus quæ se ipsas falsificant. Quintum est. Pactum non potest procedere de propositione quæ sit destructiua pacti, alioqui obligaretur aliquis ad impossibile; dicat v. g. Deus, *Dabo tibi gratiam ex suppositione, quod dicas verum*; ego autem dicam, *Non dabis mihi gratiam*. De qua item falsitate, mox videro.

QVÆSTIO II.

De veritate & falsitate, prout est proprietas enunciationis.

Veritas primum hominis bonum, & primarij Solis, teste Nazianzeno, in creaturis spiritualibus prima participatio, radiis, & totius maiestatis Dei, exponenda hoc loco est accuratè, tanquam proprietas vera iudicij, cuius essentiam & condiciones hæcenus dixi. Cum autem duplex illa sit; transcendentalis, omnibus entibus communis; & formalis, propria cognitionis, illam dabo plenè in Metaphys. de ista hîc tria disputo: primò, quid sit; secundò, in quo subiecto sit, idest in quo intellectus actu sit veritas; tertio speciatim de veritate propositionum de futuro contingenti, tum absoluto, tum conditionato est inquirendum.

SECTIO I.

Quid sit veritas & falsitas cognitionis.

Triâ complector hoc titulo: primò, vtrum veritas sit conformitas cognitionis ipsius cum re; secundò,

secundò, verum conformitas illa sit aliquid intrinsecum actui: tertio, verum illa sit aliquid separabile ab actu vero.

S. I.

Verum veritas sit conformitas cognitionis cum obiecto.

Assertio de ratione & structura veritatis.

Explicatio sententiae Vasquii.

Probatio assertionis.

Triplex obiectio.

Dico primò. Veritas formalis est conformitas cognitionis cum ipsa re, non autem conformitas ipsius conceptus obiectui cum ipsa re; atque veritas tota est in cognitione, non in ipsa re. Ita tradit cum aliis Suarez *disp. 8. sect. 1.* contra Vasquem *1. part. disp. 76. cap. 1.* Pro cuius mente

Obserua, nomine *Veritatis*, semper intelligi conformitatem quandam, siue, vt vocat S. Thomas, *ad quaestionem 8. similis ueritatem conceptus cum re, vt est in se*; nomine autem falsitatis diffinitatem, & quasi dissimilitudinem conceptus cum re, vt est in se; sed veritas per conformitatem, falsitas per diffinitatem. Conceptus autem vocatur vel ipsa cognitio, quæ appellatur conceptus obiectiuus. Vasquez igitur censet in eo consistere veritatem, quod res in esse obiectiuo sit conformis rei prout existenti, v.g. veritas huius propositionis, *Homo est animal*, in eo consistit, quod conceptus obiectiuus hominis, & animalis ita se habeant ad inuicem sicuti se habent in rebus ipsis homo & animal. Suarez autem veritatem in eo ponit, quod cognitio ipsa representatiue sit talis, qualis est cognitio in se ipsa; ita vt propositio illa, *Homo est animal*, vera sit, quia de facto ita se res habet sicuti enunciat in illa propositione.

Ratio autem est, quia non potest veritas alicuius signi aliunde desumi, quam à conformitate cum re significata; nam imago Cæsaris v.g. idem est vera, quia representat Cæsarem vt est in se, non autem quod Cæsar in esse obiectiuo imaginis similis sit sibi secundum rem. Similiter, propositio vocalis vera dicitur, quod similis sit rei significatæ, non quod res in esse significatæ similis sit sibi ipsi: atqui cognitio signum est rei: ergo veritas cognitionis est conformitas cum ipsa re. Adde quod vel ille conceptus obiectiuus est ipsa res, & ita dici non potest conformis sibi; vel est ipsa res prout substat cognitioni vt forma; sicque conformitas conceptus obiectiuus cum re, est conformitas ipsius cognitionis cum re.

Obiicitur primò. Obiectum intellectus est verum: ergo veritas non est conformitas cognitionis, sed conformitas ipsius rei in esse cognito, cum seipsa in esse rei.

Resp. distinguendo antecedens: obiectum intellectus est verum transcendentale, id est, ipsa res prout intelligibilis, concedo; est verum formaliter sumptum, seu veritas cognitionis, nego: nam illa veritas non est obiectum intellectus, sed eius actus.

Obiicitur secundò. Illud est primariò verum, quod significatur primariò per enunciationem vocalem veram: conceptus obiectiuus primariò significatur per enunciationem vocalem veram: ergo conceptus obiectiuus est primariò verus.

Resp. negando maiorem; illud enim non est primariò verum quod significatur primariò per enunciationem vocalem veram, sed ille terminus est veritatis; verum enim formale ipsa est cognitio intellectus.

Obiicitur tertio. Conformitas cognitionis cum re ipsa representata non potest esse nisi conformitas in representando: sed conformitas in representando solum attenditur secundum id quod se ha-

Abet representatiue in intellectu: ergo tota veritas est in conceptu obiectiuo intellectus.

Resp. negando minorem: sed conformitas in representando est solus conceptus obiectiuus; nam est conceptus ipse formalis, prout connotat obiectum prout est in seipso.

Dico secundò. Veritas cognitionis rectè definitur, *Est ipsamet cognitio, prout conformis est obiecto*, quod ita se habet, sicuti per cognitionem representatur.

Definitio veritatis.

Ratio est, quia tunc representatio aliqua vera dicitur, quando est similis rei quam exprimit: cognitio representatio est, & imago rei cognita; verbum enim mentis dicitur species expressa, eo quod expressio sit obiecti cogniti: ergo tunc vera est cognitio, quando est conformis rei quæ ita se habet sicuti representatur. Circa quam duplex superest difficultas. Prima est

S. II.

Quid superaddat actui vero veritas formalis.

Idem est vera & conformis obiecto, quod non haberet si falsa esset, & diffinis obiecto: habetne aliquid in se ipsa intrinsecum, an verò nihil? Potest autem esse conformitas illa, primò relatio rationis, vt censet Vasquez *1. part. disp. 75. cap. 2.* secundò, relatio prædicamentalis, vt multi tenent citati à Suare *disp. 8. sect. 2.* tertio, relatio transcendentalis, id est essentia tota cognitionis, vt contendit Hurtad. *disp. 9. sect. 3.* quarto, denominatio extrinseca, vel potius connotatio, vt docet Suarez *loco citato*.

Sensus quaestionis.

Dico primò. Veritas cognitionis, seu conformitas eius cum obiecto, nec est relatio rationis, nec accidens aliquod absolutum distinctum realiter à cognitione, nec relatio categorica, nec pura denominatio extrinseca.

Assertio.

Primò enim, si veritas esset relatio solum rationis, cognitio non esset nisi per fictionem intellectus; relatio enim rationis est relatio ficta per rationem: hoc autem absurdum est, quia cognitio est sine dubio vera, vel falsa, sine villo figmento rationis.

Relatio rationis.

Secundò, si veritas esset accidens aliquod absolutum realiter distinctum à cognitione, cognitio eadem omnino immutata, in se vera, esset deinde falsa. Hoc autem patet, vt statim probabo. Deinde ipsamet actus intellectus est per se representatio: ergo per suam entitatem representat obiectum sine villo accidente superaddito.

Accidens absolutum.

Tertio, si esset relatio categorica, nunquam cognitio esset vera, nisi quando terminaretur ad obiectum actu existens; relatio enim prædicamentalis terminum habet actu existentem. Deinde relatio necessariò supponit extremum vtrūque sub ea ratione, sub qua illud refert, v.g. similitudo duorum parietum alborum, supponit eorum albedinem: sed veritas non supponit actum verum: ergo veritas non est relatio categorica.

Relatio categorica.

Quarto, si veritas non est pura denominatio extrinseca, eodem modo actus diceretur verus quo paries dicitur esse visus. Hoc autem falsum est; nam obiectum non eodem modo est forma extrinseca, quæ denominatur actus verus, quo visio est forma extrinseca, quæ denominatur paries visus; obiectum enim non est veritas: ergo veritas non est extrinseca denominatio. Deinde sicut actus representat obiectum per suam entitatem, non autem per entitatem obiecti; ita non est representatiue conformis obiecto per ipsum obiectum, sed per seipsum. Deinde conformitas imaginis cum obiecto est intrinseca ipsi imaginis; nam v.g. conformitas imaginis Cæsaris cum

Denominatio extrinseca.

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 53.

cum Casare, est ipsa entitas imaginis: sed veritas actus est conformitas imaginis cum obiecto: ergo veritas est intrinseca ipsi actui secundum illud falsum quod dicit in recto.

Veritas non est relatio essentialis.

Dico secundò. Veritas non est relatio transcendentalis ipsius actus ad obiectum, sed in recto est ipsemet actus, prout in obliquo connotat obiectum sicuti est in se. Ita docent communis Philosophi cum Suare, contra quosdam recentiores.

Multiplex probatio.

Ratio autem est, quia idem actus omnino intrinsece immutatus secundum entitatem, potest de vero fieri falsus, & contrà, vt statim probabo: ergo veritas non est aliquid essentialis actui. Igitur in actu distinguui duo debent: primum est ratio imaginis, secundum ratio conformitatis. Ratio imaginis intrinseca est actui, & ab illa inseparabilis; ratio autem conformitatis separabilis est, nam mutato obiecto, immutatus actus fit conformis vel diffinis. Et probari potest à simili de bonitate, vel malitia; sicut enim veritas est conformitas actus cum obiecto, sic bonitas est conformitas actus cum ratione: bonitas autem non est aliquid essentialis actui bono: ergo veritas non est aliquid essentialis actui vero. Præterea etiam si non posset idem actus, postquam semel verus est, fieri falsus; tamen idem numero potest in primo instanti esse verus aut falsus: v. g. cum dixi, *Petrus currit*, currente Petro, actus fuit verus, & ille idem esset falsus, si Petrus non cucurrisset; idem enim actus à me produceretur currente Petro, vel non currente: ergo veritas non est essentialis actui. Neque dici potest, fore necessariò actum diuersum, Petro non currente, ab eo qui fuit productus Petro currente; sic enim sequeretur, actus incertos habere connexionem necessariam cum obiectis, & ita esse veros vt non possint esse falsi; quod absurdum est, sic enim omnis propositio esset necessaria: ergo Petrus currat, siue non currat; idem actus elici potest ab intellectu. Confirmatur, quia essentia illius actus est representare Petrum currentem; quod representare posset Petro non currente: cum enim dico, *Petrus currit*; hic actus tam representat Petrum currentem, si Petrus currat, quam si non currat.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Per illud actus est representatiue conformis obiecto, per quod est representatio obiecti: sed actus per suam essentiam est representatio obiecti: ergo actus est conformis obiecto per suam essentiam, & per relationem transcendentalem. Probatur maior. Actus non est conformis obiecto, nisi per suam representationem: ergo per illud actus est conformis, per quod est representatio.

Resp. distinguendo maiorem. Per illud solum actus est adequatè conformis obiecto, per quod est representatio, nego; per illud actus est inadæquatè conformis, concedo. Conformitas enim, vt patet, non est sola representatio, alioqui nulla esse posset cognitio diffinis obiecto. Est igitur representatio prout connotans obiectum eo modo, quo illud est in seipso; sic enim conformitas dicit in recto representationem, in obliquo autem connotationem obiecti, prout est in se. Vnde ad probationem patet responsio; actus enim non est adequatè conformis obiecto per solam representationem, sed per representationem cum connotatione.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Per illud solum actus est adequatè conformis cum obiecto, per quod solum est adequatè similitudo: sed actus essentialiter est similitudo: ergo actus est essentialiter conformis cum obiecto. Maior est euidentis, quia certum est, tria hæc esse synonyma, *Imago, Similitudo, Representatio*.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A Resp. negando, quod conformitas adequatè idem sit, quod similitudo intentionalis, alioqui, vt notabam, nulla esse posset falsa cognitio. Sicut ergo dixi, quod conformitas in recto est ipsa representatio; sic in recto est similitudo intentionalis, & est præterea connotatio; esto enim imago & representatio realis idem sit cum similitudine reali, & cum conformitate reali; imago tamen intentionalis, & conformitas non sunt adequatè idem, nisi accedat præterea connotatio.

Instabis primò. Si hoc sit, potest ergo dari similitudo aliqua diffinis, seu dissimilis obiecto; quod implicat in terminis.

Prima instantia.

B Resp. potest dari aliqua similitudo intentionalis dissimilis obiecto, concedo; similitudo realis, nego. Omnis enim cognitio similitudo est metaphoricè tantum, eo quod obiectum representet, id est præsens faciat intellectui; & si falsa sit, est dissimilis obiecto.

Instabis secundò. Actum esse verum nihil aliud est, quam actum intentionaliter obiecto assimilari; sicut imaginem Caesaris esse veram, est illam assimilari Casari. Ergo si actus per suam essentiam est similis, per suam essentiam est verus.

Secunda instantia.

Resp. negando antecedens, quia veritas cognitionis præter assimilationem intentionalem includit etiam connotationem obiecti, vt est in se, neque licet argumentari à similitudine reali ad similitudinem intentionalem.

Instabis tertio. Si actus per suam essentiam non est verus, siue conformis obiecto: ergo per suam essentiam est diffinis, & falsus.

Tertia instantia.

C Resp. negando consequentiam, quia in reduplicatiuis datur medium inter contradictoria; nam in reduplicatiuis positio negatiua nõ æquiualeat infinitæ.

Instabis quarto. Si verum hoc sit, sequitur veritatè non distinguui à falsitate; eadem enim entitas actus posito obiecto est veritas, & eo sublato est falsitas.

Quarta instantia.

Resp. veritatem non distinguui à falsitate secundum quod dicit in recto, & intrinsece; sed secundum id quod dicit in obliquo, & connotatiue. Sicut eadem entitas albedinis comparata parieti albo est similitudo, & comparata parieti nigro, & dissimilitudo.

§. III.

Vtrum veritas sit aliquid separabile ab actu vero.

D EX suppositione quod veritas non sit aliquid essentialis, ac intrinsecum actui vero, non est difficile statuere, quomodo sit etiam aliquid ab eo separabile, aded vt possit actus idem mentalis qui erat verus, mutato postea obiecto esse falsus.

Dico primò, veritatè nõ posse separari ab actu vero, quado eius obiectum est necessarium, vel etiã quado propositio significat determinatum aliquod tempus.

Aliquando est inseparabilis ab actu vero.

Ratio est, quia non potest amittere veritatem nisi obiecto mutato; sed si obiectum sit necessarium, est etiam immutabile: ergo si obiectum actus sit necessarium, non potest actus verus amittere veritatem. Similiter, si dicam, *Petrus currit tota hora primà*; si currit in primo instanti horæ istius, implicat vt propositio vera fiat falsa, quia obiectum eius est necessarium ex suppositione; quando autem obiectum propositionis est necessarium, tolli non potest veritas, vt dixi: ergo quando propositio significat determinatum aliquod tempus, illa ita est vera, vt non possit fieri falsa.

Dico secundò, veritatem posse separari ab actu, qui non significat determinatum aliquod tempus, v. g. propositio hæc, *Petrus sedet*, vera erit quandiu sedebit Petrus; falsa quando stabit. Contra Hurtadium, Arriagam, aliosque multos Recentiores.

Aliquando est separabilis.

E 3

Ratio

Ratio autem est, quia propositio hæc, *Christus est nasciturus*, ante quatuor annorum millia verâ erat & conformis obiecto; nunc autem falsa est, & difformis: sed illa esse potest eadem propositio: ergo quando propositio non significat determinatum aliquod tempus, veritas separari ab ea potest. Probat minor. Ibi est eadem propositio, ubi est idem prædicatum, idem subiectum, eadem copula: illa tria eadem sunt in illa propositione, *Christus est nasciturus*: ergo illa eadem est.

Prima Obiectio.

Obicitur primò. Hæc propositio, *Petrus currit*, vel significat Petrum currere torâ horâ primâ, vel tantum in parte illius, vel antè, vel post; & ita semper absolute vera est, vel falsa; vel significat Petrum currere toto tempore, quo illa durat; & sic est etiam vera, vel falsa: ergo si propositio sit semel vera, non potest vnquam esse falsa.

Resp. illam propositionem, *Petrus currit*, non significare vllum tempus determinatum, sed significat Petrum currere tunc cum profertur propositio, quodcumque proferatur. Copula ergo, *est*, significat tempus præsens, sed indeterminatum, v. g. *Petrus currit*, significat nunc, cum profertur propositio, *Petrus currit*, non connotando tempus vllum præteritum, aut futurum, sed neque præsens determinatum.

Prima instantia.

Instabis primò. Tunc diuersa est propositio, quando significat diuersum tempus: sed hæc propositio, *Petrus currit*, quando est vera, non significat idem tempus, quod postea significat quando est falsa; significat enim tempus quo profertur: ergo diuersa est propositio.

Resp. distinguendo maiorem: tunc diuersa est propositio, quando significat determinatè diuersum tempus, concedo; quando significat indeterminatè tantum diuersum tempus, nego. Dixi autem, propositionem hæc, *Petrus currit*, quando est falsa, significare indeterminatè tantum diuersum tempus. Si ergo dicas; non potest propositio significare vllâ ratione diuersum tempus sine sui mutatione, negari debet, quia non significat tantum indeterminatè nunc, quando loquor, quocumque tandem tempore loquar.

Secunda instantia.

Instabis secundò. Illud *nunc*, cum loquor, vel significat tempus totum, quo loquor; & sic propositio illa semper est falsa, & est semper vera, quia verè in parte temporis quo loquor, Petrus currit: ergo illa propositio est semper vera, vel semper falsa.

Resp. illud *nunc*, neque significare partem temporis, quo loquor, neque totum tempus; sed indeterminatè tempus, quo loquor, abstrahendo ab eo quod illud sit totum, vel pars.

Tertia instantia.

Instabis tertio. Si hæc propositio, *Petrus currit*, significat Petrum currere in aliquo determinato tempore: ergo est vera, modò Petrus aliquando currit; sicut hæc propositio, *Aliquis homo currit*, est vera, modò currit vel vnus homo.

Resp. hanc propositionem, *Petrus currit*, cum sit in materia contingenti, æquiuale quidem illi particulari, *Petrus currit in aliquo tempore*, modò addatur in aliquo tempore præsentis, quo profertur propositio, quodcumque tandem illud sit; idè non est paritas alterius propositionis, *Aliquis homo currit*; ubi significatur homo indeterminatè sine vllò addito.

Secunda obiectio.

Obicitur secundò. Si propositio illa, quæ nunc est vera, potest fieri falsa: ergo verum est dicere, quod nunc Deus non scit omnia, quæ fiunt; dicebat enim heri Petrum sedere, quod nunc est falsum.

A Resp. cum S. Thoma 1. part. quest. 15. art. 15. ad 3. hanc propositionem, *Deus scit quæcumque fiunt*, esse veram, si referatur ad diuinum actum planè immutabilem; esse falsam, si referatur ad enunciablem. Idèst, Deus eundem omnino actum habet, quem antè habuit, & idem scit quod sciebat, quia sciebat tantum propositionem hæc esse veram pro tali tempore, falsam pro alio. Si verò scientia illa Dei referatur ad ipsas res, non scit nunc esse verum id, quod heri sciebat esse verum; quia heri erat verum, & hodie non est verum. Et ita scit Deus idem quod sciebat heri, licet veritas propositionis obiectiue mutetur.

SECTIO II.

B *Quanam operatio mentis habeat veritatem, vel falsitatem.*

E xplicata quidditate veritatis, sequitur eius subiectum, circa quod certum est, primò enunciationem esse posse veram, vel falsam, quia iudicium aliquando est conforme obiecto, aliquando difforme; quamuis enim iudicium sit imago obiecti, non est tamen semper imago conformis, & similitudo similis, vt exposui nuper.

In secunda operatione veritas est & falsitas.

Certum est secundò, iudicium etiam practicum, v. g. illud, *Virtus est amabilis*, esse posse verum, & falsum; quia scientiæ practiciæ, vt Logica & Moralis, versantur circa iudicia vera; versantur autem circa iudicia practica. Imò iudicium practicum non minùs est conforme obiecto, quàm iudicium speculatiuum: ergo non est minùs verum. Neque obstat, quod res cognita debet esse mensura cognitionis veræ; nam, vt ait Philosophus, ab eo quod res est, vel non est, cognitio dicitur vera, vel falsa. Cognitio autem non mensuratur per obiectum, sed mensura potius est sui obiecti; nam v. g. idè res artefacta est vera, quia est conformis notitiæ practiciæ artis, siue notitiæ artificis. Non obstat, inquam, quia cognitio practica considerari potest in ordine ad obiectum, vel in ratione cognitionis, & sic mensurat obiectum; vel in ratione causæ exemplaris, & sic mensuratur ab obiecto, vt dicam alibi.

Etiam in iudicio practico.

D His positis, duplex esse potest difficultas. Primò de simplici apprehensione, vtrum illa esse possit vera & falsa. Secundò de propositionibus quibusdam reflexiuis, quæ dicuntur insolubiles, & semetipsas falsificantes.

§. II.

Vtrum in prima operatione sit veritas & falsitas.

D ico primò. In prima operatione reperitur veritas, saltem incomplexa & imperfecta: contra Durandum in primum dist. 16. quest. 5. Valsquem 1. part. dist. 75. & plures Thomistas, contra quos priusquam probem id quod asserui.

Assertio prima de veritate.

E Obserua veritatem cognitionis, aliam esse posse incomplexam, aliam complexam, incomplexa est conformitas simplicis cognitionis cum ipsa re; quæ sanè minùs propriè appellatur veritas, eo quod per eam non affirmetur aut negetur aliquid esse verum aut falsum, neque per oppositam falsitatem dicamur falli aut fallere. Complexa est iudicium de conuenientia, vel disconuenientia rei, quæ propriè appellatur veritas, eo quod per eam affirmemus, aut negemus, sitque opposita ei falsitas,

Veritas complexa & incomplexa.

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 55

tas, per quam dicimur falli, aut fallere; & in eo consistit veritas magis propria secundæ operationis quam primæ. Hoc enim posito,

Probatio assertionis. Ratio assertionis est, quia ibi est veritas, saltem incomplexa, ubi reperitur conformitas repræsentatiua cum obiecto repræsentato: in prima operatione reperitur talis conformitas, cum enim apprehendo animal rationale, habeo conceptum conformem homini: ergo in prima operatione reperitur veritas incomplexa. Maior patet, nam similiter etiam dici solet, *Hæc est vera imago Cesaris*, propter solam simplicem repræsentationem Cesaris; imò in operatione sensuum reperitur veritas, quando videtur obiectum sicuti est: ergo illa multò magis reperitur in apprehensione simplici. Quod autem illa sit veritas imperfecta solum, & incomplexa, patet, quia in prima solum apprehensione non affirmatur, aut negatur aliquid; neque vnquam dicimur falli, aut fallere, nisi quando iudicamus rem habere se aliter, quam se habeat reipsa.

Assertio secunda de falsitate. Dico secundò. In prima operatione mentis reperitur etiam falsitas incomplexa, & minùs propria, nimirum talis diffonitas cognitionis cum obiecto, vt per eam non dicamur falli, aut fallere. Ita docent Valentia 1. part. quæst. 17. part. 2. Hurtadus disp. 9. de anima, & alij, contra Suarezem, Vasquezem, Auerfam.

Quadruplex probatio. Ratio autem primò est, quia ubi est fictio, ibi est aliqua falsitas. In prima operatione reperitur fictio, v.g. cum cogito vnionem rerum impossibilem in chimæra: ergo in prima operatione falsitas est. Deinde cum aliquis apprehendit totam aliquam propositionem, quam scit esse falsam, vt cum catholicus propositionem hanc apprehendit, *Angelus est corporeus*, in apprehensione illa est diffonitas cum obiecto: ergo est falsitas. Tertiò. In operationibus sensuum, & præsertim phantasie, aliquis esse potest error: illi sunt simplices conceptus: ergo in simplici conceptu est falsitas. Denique cum aliquis videns aurum, & sine vllo iudicio apprehendit aurichalcum, tunc apprehensio aurichalci est falsa, & diffonitas obiecto: quod probatur. Obiectum illius apprehensionis est aurum præsens; sed hæc apprehensio est diffonitas auro: ergo est diffonitas obiecto. Probatur maior. Illud est obiectum huius apprehensionis, per cuius speciem intellectus determinatur ad talem apprehensionem: sed per speciem auri præsentis intellectus determinatur ad talem apprehensionem: ergo aurum præsens est obiectum huius apprehensionis. Confirmatur; si enim tunc eliciam iudicium falsum, & dicam, *Hoc est aurichalcum*, non tendo per primam apprehensionem in aliud obiectum, quam in hoc præsens: sed hæc apprehensio est diffonitas obiecto præsentis: ergo prima apprehensio esse potest diffonitas obiecto præsentis.

Prima obiectio. Obiicitur primò. Aristoteles lib. 1. de interpret. cap. 1. ait aliquas esse operationes mentis, in quibus nec est veritas, neque falsitas: nulla huiusmodi esse potest operatio præter primam: ergo in prima operatione non est veritas, neque falsitas. Confirmatur. In iis solum conceptibus est veritas & falsitas, quibus respondent voces significantes verum & falsum: sed voces significantes primam apprehensionem, non significant verum aut falsum; si enim audiat aliquis vocem hanc, *homo*, nondum dicere potest, verum esse, aut falsum esse: ergo in simplici apprehensione non est veritas aut falsitas.

Ad primam respondeo, Philosophum loco illo citato velle tantum, quod veritas & falsitas com-

Aplexa & perfecta non reperitur in simplici apprehensione; non velle quod veritas & falsitas incomplexa & impropria nulla sit in ea operatione, cum etiam contrarium asserat lib. 3. de anima, cap. 6. & 9. Metaph. cap. 12. Ad confirmationem eadem distinctio respondet; vocibus enim significantibus primam operationem non respondet veritas illa perfecta, quæ affirmet aliquid, aut neget; sed respondet eadem illa imperfecta veritas, quæ respondet primæ mentis operationi.

BObiicitur secundò. Prima mentis operatio, vel repræsentat tale obiectum, & sic non est diffonitas obiecto; vel non repræsentat illud obiectum, & sic non est etiam illi diffonitas. Quod probatur. Cognitio non est diffonitas illi obiecto, quod non est eius obiectum: sed illud non est eius obiectum, sed aliud cum quo habet conformitatem, v.g. cum habeo aurum præsens, & cogito aurichalcum, tunc obiectum huius cognitionis est aurichalcum: ergo cognitio tunc non est diffonitas obiecto. Confirmatur, quia si tunc simplex apprehensio esset falsa, nulla esset vnquam apprehensio, quæ non esset falsa, cum nulla sit apprehensio, quæ non sit diffonitas alicui obiecto extraneo.

Respondeo primam apprehensionem esse sapiens diffonem obiecto proptio, v.g. cum habeo præsens aurum, & cogito aurichalcum, illa cognitio habet obiectum præsens, per cuius speciem determinatur, aurum videlicet, non autem aurichalcum, per cuius speciem non determinatur. Neque dicas. Illud est obiectum huius apprehensionis, quod terminat hanc apprehensionem, & per eam cognoscitur, quod illi obiicitur: sed aurichalcum terminat hanc apprehensionem, & per eam apprehenditur & cognoscitur: ergo aurichalcum est obiectum huius cognitionis, non autem aurum.

CResp. negando minorem; illud enim, quod huic apprehensioni obiicitur, quod illam terminat, & per illam apprehenditur, non est aurichalcum, sed est aurum per modum aurichalci. Et probatur, quia illud tunc intellectus apprehendit, ad quod terminatur ipsa visio sensitiua: sed visio terminatur ad aurum præsens, à cuius etiam specie causatur: ergo etiam apprehensio intellectus terminatur ad ipsum aurum, sicut quando apparet oculo baculus fractus in aqua, oculus videt baculum integrum per modum fracti.

Tertia obiectio. Obiicitur tertiò. Omnis falsitas in deceptione consistit: sed in prima operatione non est deceptio, quia per eam nemo falli dicitur, aut fallere: ergo in prima mentis operatione non est falsitas. Declaratur minor. In hoc exemplo, disputans Catholicus contra hæreticum de Eucharistiæ Sacramento, primò intra se affirmat Christum esse in eo realiter, deinde opinionem hæreticam intrà concipit per primam operationem, in qua, si est deceptio, sequitur eum tunc non falli.

EResp. dictum esse sapiens, quod falsitas perfecta, & complexa in deceptione consistit; incomplexa, & imperfecta est sine vlla deceptione. Illa sola reperitur in simplici apprehensione, in qua proinde locum deceptio non habet. Et ita soluitur id quod addebatur de opinione hæretica, quam concipit Catholicus per simplicem apprehensionem.

S. II.

*Virum propositiones insolubiles vera sint,
an falsa.*

Dico primò. Propositiones, quæ dicuntur communiter insolubiles, siue seipsas falsificantes, primò esse simpliciter impossibiles, secundò si essent possibiles, esse omnes falsas.

Quatuor genera insolubilium.

Obserua plures à Dialecticis excogitatas esse propositiones, quæ supra seipsas reflexivæ sunt, & dicunt se esse falsas, in quibus primâ specie tantum apparet difficultatis, ut appellentur communiter insolubiles. Huiusmodi esse potest primò ista: *Ego semper mentior*; si enim propositio illa est vera: ergo est falsa, quia dicit se esse falsam. Si autem est falsa: ergo est vera & conformis obiecto, cum sit falsa, & dicat se esse falsam. Secundò sunt duæ propositiones, quarum prima significet se ipsam, altera verò significet primam propositionem: v. g. si dicas, *Hæc propositio non est vera*: *Hæc propositio est vera*. Videretur tunc quod ambæ sunt veræ; nam hoc ipso, quod prima negatiua, est vera, certè altera etiam est vera, quæ affirmat eius veritatem; si autem prima falsa est: ergo etiam secunda, quia dicit secundam esse veram, cum non sit vera; sicque ambæ sunt falsæ, cum tamen sint contradictoriæ. Tertio. Proferat Plato propositionem falsam, v. g. *Homo est equus*; & ego dicam, *Mea propositio est similis propositioni Platonis*; tunc mea ista propositio vel est vera, vel est falsa. Si est vera: ergo est similis propositioni Platonis. Atqui propositio Platonis est falsa: ergo mea propositio est falsa: ergo est vera simul & falsa. Quarto, dicat Socrates, *Plato dicit falsum*; & Plato dicat, *Socrates dicit verum*. Quæro an propositio Socratis vera sit, an falsa; si enim est vera: ergo falsum est id quod Plato dicit: sed Plato dicit Socratem dicere verum: ergo propositio Platonis est falsa. Plato dicit Socratem dicere verum: sed Socrates dicit Platonem dicere falsum: ergo Socrates dicit verum; & tamen dicebas dici ab eo falsum. Quintò sunt in mundo tres tantum propositiones; prima dicat, *Homo est equus*: secunda, *Equus est leo*: tertia, *Omnis propositio est falsa*: quæro, an tertia ista propositio vera sit, an falsa. Si vera: ergo est falsa, quia dicit omnem propositionem esse falsam, cum tamen ipsa sit propositio. Si ergo est vera, cum non sint in mundo nisi tres propositiones, quæ omnes sunt falsæ, sequitur quod omnis propositio est falsa: ergo ista tertia est falsa, atque adeò simul vera est, & falsa, Dixi ergo in conclusione propositiones illas omnes primò ita esse impossibiles, ut non nisi voce tenus sint propositiones: deinde posito, quod essent possibiles, illas esse falsas simpliciter.

Probatur eorum impossibilitas.

Primò enim, quod impossibiles illæ sint, probatur, quia non potest intellectus assentiri propositioni, quam scit esse falsam: sed si assentiretur propositioni, quam scit esse falsam, assentiretur propositioni, quam scit esse falsam: ergo intellectus non potest assentiri propositioni, quæ dicit se esse falsam: ergo illæ propositiones, quæ dicunt se esse falsas, impossibiles sunt, & voce duntaxat tenus sunt propositiones. Deinde nihil potest sibi ipsi esse oppositum: istæ propositiones, quæ dicunt se esse falsas, opponuntur sibi ipsis, quia negant id ipsum quod affirmant; negatio enim opponitur affirmationi, cum v. g. dico, *Ego semper mentior*, affirmo me nunc mentiri; & tamen nego me men-

tiri; cum omnis propositio, saltem implicite, dicat se esse veram, ut statim declarabo: ergo impossibiles sunt istæ propositiones. Præterea implicat, ut contradictoria in eodem subiecto reperiantur: in his propositionibus simul reperirentur contradictoria, veritas nimirum & falsitas; si enim v. g. hæc propositio, *Ergo semper mentior*, sit vera: ergo cum affirmet se esse veram, est falsa: ergo est vera, & falsa. Si autem sit falsa: ergo, cum affirmet se esse falsam, est falsa: ergo est vera simul, & falsa; ubi est implicancia, ut patet. Altera etiam probatio huius impossibilitatis esse solet, quia implicat ut aliqua cognitio se ipsam habeat pro obiecto, ut probabitur in Physica; & sæpe declaratum est in Theologia: sed hæc probatio difficilior, quia certum est, quod aliqua cognitio, saltem secundarid & confusè posset in seipsam tendere, ut si dicam, *Deus cognoscit omne cognoscibile*: *Deus facere potest omne possibile*; nam illa etiam cognitio cognoscibilis est, & possibilis. Cur ergo non poterit similiter dari aliqua cognitio, quæ tendat in seipsam, quatenus continetur sub ratione aliqua communi, ut, *Ego semper mentior*.

Secundò, quod illæ propositiones, posito etiam, quod essent possibiles, essent simpliciter falsæ, probatur primò; quia omnis propositio, quæ affirmat aliquid impossibile, falsa est: istæ omnes propositiones, quæ dicunt se esse falsas, affirmant aliquid impossibile, v. g. ista, *Ego semper mentior*: ergo falsa est. Minor probatur, qui est essentialiter cuilibet propositioni, ut implicite ac virtualiter dicat se esse veram, id est, rem esse ut enunciat: v. g. ista, *Ego semper mentior*, inuoluit hanc aliam, *Verum est me mentiri*. Vnde argumentor. Ista propositio dicit implicite se esse veram, & tamen explicitè dicit se esse falsam: ergo dicit se esse veram, & falsam: sed est impossibile ut aliquid verum sit, & falsum: ergo ista propositio affirmat aliquid impossibile: ergo est falsa.

Instabis primò. Si hæc propositio est falsa: ergo est vera, quia dicit se esse falsam.

Resp. illam propositionem esse veram secundum quid, & falsam secundum quid, sub diuerso respectu: veram, quatenus dicit se esse falsam; falsam autem, quatenus dicit se esse veram.

Instabis secundò. Si hæc propositio sit falsa, v. g. cum dico, *Hæc propositio non est vera*: ergo vera erit ista eius contradictoria, *Hæc propositio est vera*; si enim ex duabus contradictoriis vna est falsa, secunda est vera: atqui si hæc secunda sit falsa, prima est necessarid vera, quia dicit primam esse veram.

Resp. hanc secundam non esse contradictoriam primæ, cum enunciat vnam duntaxat partem illius; prima enim dicit se esse veram, quod etiam dicit secunda, & sic non opponitur primæ, sed tantum dicit partem eius quod dicit prima; non sunt ergo contradictoriæ.

Dico secundò, posse aliquem polliceri alteri premium, ex suppositione quod prima propositio quam dicet, vera sit, modò id quod dicet, non includat largitionem ipsam præmij, aut doni: si autem id quod dicet, includat ipsam largitionem doni, non potest quisquam obligari ad talis doni largitionem. Quod ut explicem,

Obserua, præter propositiones insolubiles nuper explicatas, aliquas etiam alias esse, in quibus pactum procedit de propositione, quæ est destructiua pacti, v. g. promittit Deus Petro gratiam, *si verum dixerit*; Petrus autem Deo dicat, *Non dubitavi gratiam*: queritur utrum Deus debeat Petro dare gratiam: si enim

Alterum genus insolubilium.

Explicatur difficultas.

SECTIO III.

*Quomodo vera sint propositiones de obiecto
contingenti, præsertim futuro.*

Circa veritatis subiectum, quod inquirere cœpi, grauissima ista superest, omniumque ingenio- rum contentione dignissima difficultas, in qua ex- peritur humana mens, quantas in seipsa sen- bras habeat, quæ tantam in re per se clarissima caliginem vel faciat, vel inueniat, quam ego nunc, vt pro virili mea parte discutiam.

Certum sit primò, tantam esse arbitrij humani libertatem, idest potestatem agendi, vel non agen- di, vt eam violare nec creatura vlla valeat, nec Creatorum etiam ipsam deceat, vt ait Richardus à S. Victore. Hanc enim arcem inexpugnabilem, hoc regnum immortale animæ, hanc libripem- dem emancipati homini à Deo boni, hominibus datam esse, si ratio philosophica taceret, quoti- diana tamen experientia, & Sapientum omnium voces conuincerent.

Certum est secundò, diuinum oculum, quem, quia cernit omnia solus, verum possis dicere Solem, vt loquitur eleganter Boëtius; intellectum, in- quam, Dei habuisse ab æterno claram & certis- simam scientiam eorum omnium, quæ sunt, vel etiam quæ futura sunt, tum absolute, tum etiam conditionatè; per quam tam distinctè vidit ante annos infinitos id, quod facio in hoc instanti, ac videt illa nunc quando facio. *Temporalia enim mouens*, inquit August. lib. 10. ciuit. cap. 12. *temporaliter non mouetur, nec aliter nouit facien- da, quam facta; nec aliter exaudit invocantes, quam innocuos videt.* Quæ tamen, vt ait Boë- tius lib. 5. consolat. prola 12. *ille ab æterno cuncta prospiciens, prouidentia cernit intuitus, & suis quæque meritis prædestinata disponit.* Adde- bam verò, cognosci ab omnividente Dei in- tellectu ea etiam omnia, quæ de facto non sunt futura, sed posita tamen aliquâ conditione futu- ra essent: v. g. non solum videt Deus ea, quæ facturus sum, sed ea etiam quæ facerem si na- tus essem in India, si essem mercator, & demùm quidquid posita quacunque vel temporis, vel loci, vel status, vel sociorum circumstantiâ factu- rus essem; quod suppono probatum in Theolo- gia, vbi etiam dixi quod Deus illa omnia clarè, distinctè, intuitiue non cognoscit modò, sed videt. His positis,

Tota difficultas est, quomodo cum hac Dei scientia, atque aded cum veritate propositionum omnium de futuro, stare possit libertas arbitrij cum tota sua indifferentia, eodem modo ac si nihil Deus præsciret, & nulla propositio de fu- turo esset ab æterno vera. Hæc difficultas vt ex- plicetur clarissimè, primò videndum est, qualis sit veritas propositionum de præterito, & de præsentis: secundò veritas propositionum de fu- turo contingenti absolute: tertio veritas de fu- turo conditionato: quarto earum propositionum necessitas: quinto quid senserit circa veritatem hanc Aristoteles.

Existencia
humana li-
bertatis.

Existencia
diuina præ-
scientia.

Status con-
trouersia.

§. I.

enim dederit, Petrus dixit falsum, sicque non debet illi dari gratia; si autem Deus non dederit gratiam, Petrus dixit verum, & sic debetur ei gratia. Neque videtur dubitari possibile, cum etiam inter homi- nes huiusmodi pactum iniri potest. Pater v. g. dice- re potest filio suo, *Faciám te meum heredem*, si nun- quam dicas falsum: filius verò dicere potest, *Non facies me tuum heredem*. Dominus seruo debenti centum nummos dicere potest, *Si tuam primam li- tem obtineas, remitto tibi debitum*: seruus autem li- tem domino intendat ad non soluendam hanc pecuniam; tunc si litem seruus obtineat, debebit dominus ex pacto dare centum. Si autem cadat, non debebit ex pacto, & tamen debebit ex senten- tia iudicis: cuiusmodi litem Athenis celeberrimam fecerunt Oratores duo, narrante Gellio: cum enim Protagoras exigeret à discipulo mercedem, cuius solutionem nolle se dixerat donec Orator euasisset optimus, negaret autem discipulus merce- dem, nisi talis esset Orator vt causam obtinere posset, technis eius inuolutus index, mali corui malum ouum à se ablegauit.

Difficultas ergo est in explicanda veritate harum propositionum; si enim dicat Petrus promittenti Deo, *Non dabis mihi gratiam*; vel est propositio vera, vel falsa. Si vera: ergo vera etiam erit alia, *Deus dabit gratiam posita propositione Dei*: si verò hæc erit falsa, *Deus non dabit gratiam*; erit etiam falsa ista, *Deus dabit gratiam*; quia Deus promisit se daturum gratiam, ex suppositione quod prima propositio, quam diceret Petrus, esset vera. Et sic propositiones istæ contradictoriæ, *Deus dabit gra- tiam*; *Deus non dabit gratiam*, erunt simul veræ, & simul falsæ.

Video autem solui hoc primò posse, dicendo quod Deus in tali casu, vel alius quilibet non potest teneri ad dandum præmium promissum sub ea con- ditione, per vllam propositionem, quæ includat largitionem doni; quia, vt alius dixi, non potest pactum procedere de propositione destructiua pacti, aliqui posset aliquis obligari ad impossibile. Dein- de veritas talis propositionis, propter quam datur præmium, debet mouere promissorem ad dandum præmium: sed ipsa largitio præmij non potuit mo- uere promissorem ad dandum præmium: ergo pro- pter veritatem, quæ continet largitionem præmij, non potest deberi præmium. In eo igitur casu pro- posito, in quo Deus Petro dicat, *Dabo tibi gratiam, modo verum dicas*; Petrus autem dixit, *Non dabis mihi gratiam*; vi huius propositionis Deus nec te- netur dare gratiam, neque tenetur illam non dare, æquè omnino ac si nihil dixisset; quod idem dico de aliis omnibus casibus. Si autem quæras, hæc propositio Petri etne vera, an falsa? Resp. si Deus illi det gratiam, est falsa; si non det gratiam, est vera. Liberum autem illi est dare, vel non dare gra- tiam; per illam enim promissionem nullo modo tenetur dare, vel negare gratiam.

Secundò video aliter etiam à nonnullis solui hanc difficultatem, & dicere, quod Deus non po- test inire huiusmodi pactum cum Petro, etiam ex suppositione, quod præuideat Petrum dicturum, *Non dabis mihi gratiam*, quia non potest se obliga- re ad aliquid impossibile. Posset tamen, inquit, homo ita se obligare. Dicat v. g. Rex mihi, *Si di- cas verum, dabo tibi centum nummos*; ego autem di- cam, *Non dabis*; tunc si Rex det, non tenetur dare; si autem det, tenetur dare; quia ex hoc pacto illud verè sequitur. Sed hæc responsio difficilis est, & illi haud dubiè præferenda est prior illa, quam attuli.

Prima solu-
tio.

Secunda so-
lutio.

§. I.

*Veritas propositionum de praterito & de
presenti.*

Affertio af-
firmatiua.

Uile contin-
gens quid sit
& quatu-
plex.

Esse deter-
minatū quid
fit & quo-
tuplex.

Dico primo. Propositio de obiecto contingenti præterito & præsentis vera est, vel falsa determinate, non determinatione potentiali, sed actuali. Hoc antequam probem,

Obserua primò, contingens illud appellari, quod potest esse, vel non esse; fieri, vel non fieri: quod quia contingere potest pluribus modis, propterca contingens propriè dictum illud est, quod *causam habet indifferenter ad operandum, vel non operandum, positis omnibus ad agendum præquisitis*, seu quod est à causa libera. Dupliciter enim, vt rectè notat Molina *disp. 47. concordia*, potest aliqua causa esse indifferens ad operari, vel non operari. Primò secundum se considerata in sensu diuiso, idest, sublati præquisitis ad agendum; & sic nulla est causa naturalis, quæ non sit indifferens; ignis enim, si tollas materia combustibilis proximitatem, non vret. Altero modo est indifferens, positis omnibus ad agendum requisitis in sensu composito, vt voluntas quæ posita cognitione, & præparatione diuini concursus, potest amare, vel non amare. Hæc verò est indifferentia propria causæ liberæ, à cuius indifferentia effectus dicitur contingens, idest productus à causa quæ poterat agere, vel non agere. Vbi obserua, quod esse contingens nullo modo pugnat cum determinata futuritione; nam futuritio dicit tantum esse pro tali tempore; non autem dicit non posse non esse: contingens verò dicit tantum posse non esse.

Obſervata ſecundò , determinatum , ſeu deter-
minatè verum nullo modo idem eſſe ac ne-
ceſſarium ; nam eſſe determinatè verum eſt eſſe
ita verum , vt non ſit falſum. Dixi , *vt non ſit*
falſum ; non autem , *vt non poſſit eſſe falſum* ;
quia propoſitio de præſenti eſt vera , & tamen
potèſt eſſe falſa. Duplex igitur eſt indetermina-
tio , altera eſt actualis , altera potentialis. Actualis,
vt docet optimè Valquez diſput. 68. num. 18.
eſt indifferentia ad fore vel non fore , quæ ex-
plicatur per duas propoſitiones de inelle , *Petrus*
currit , vel *non currit*. Huiusmodi actualis
indeterminatio directè pugnat cum determinata
veritate propoſitionis , & illi opponitur deter-
minatio actualis , quæ eſt habitudo ad eſſe pro
aliqua differentia temporis , vt , *Petrus currit*.
Indeterminatio potentialis eſt indifferentia ad
ſe ad agendum vel non agendum , quæ ſcilicet
explicatur per vnam de inelle , alteram de poſ-
ſibili , vt , *Petrus currit* ; *poterit* tamen non
currere ; & hæc non pugnat cum determinatione
actuali. Hoc igitur certò tenendum eſt , quod
res contingens habet determinationem actuali-
m , quia non licet dicere de illa , erit vel non erit ;
reuerà enim erit , ſed habet indeterminationem
potentialem , quia poterit non eſſe : primum ſatis
eſt ad determinatam veritatem ; ſecundum ſuf-
ficat ad libertatem. Quod manifèſtè declarari
poſſet à pari ; res enim præſens , eſt verè con-
tingens , & habet determinationem actualem ,
cùm verè liceat dicere , *Petrus* , v. g. *currit* ; non
liceat autem dicere , *Petrus currit vel non currit* :
ergo ſola determinatio actualis ſtare poſſet cum
contingentia , potentialis autem deſtruit contin-

Agentiam ; ac proinde propositio contingens determinatam habet veritatem actualem, licet habeat indeterminatam veritatem potentialem. His ita explicatis,

Ratio cur propositio de præterito & præfenti Probatio af-
 veritatem habeat determinatam determinatione fertionis.
 actuali, est illa, quia est conformis obiecto, neque
 licet dicere, *Petrus currit, vel non currit*, est enim
 propositio impossibilis, sed, *Petrus revera currit*.
 Neque licet dicere, *Petrus cucurrit, vel non cucurrit*;
 sed *Petrus cucurrit*: ergo illæ propositiones habent
 determinationem actualem.

Quod autem habeant indeterminatorem potentialem, ratio perspicua est, quia verum est dicere, *Petrus currit, potest tamen non currere: Petrus cucurrit, potuit tamen non currere*. Determinatio enim potentialis, ut observabam, contraria est libertati, non autem determinatio actualis.

Obiicitur. Si vera est propositio de presenti, v.g. *Petrus est abbas*, vel habet veritatem toto tempore, quo profertur, vel postquam prolata est, vel in ultimo solum instanti, quo definit proferri. Non toto tempore quo profertur; nam quando nondum est, non est vera; sed quando nondum prolatum est prædicatum, propositio nondum est: ergo nondum est vera. Non postquam prolata est; quod enim simpliciter non est, illud verum non est. Non in ultimo instanti, quo definit proferri; licet enim eo instanti dicere, *Nunc propositio non est, cum anteà esset*; definit enim cum sit successiva, per primum non esse, non autem per ultimum esse.

Respondet, propositionem esse veram toto tempore quo profertur, copulatiuè fumendo omnes illius partes; non autem diuisiue, idest si fumas solam primam partem, non est vera, neque si fumas solam vltimam, sed si omnes simul fumas, in illo toto tempore vera est. Deinde dici etiam posset, illam esse veram in aliqua parte temporis indeterminata, in qua completur propositio, & postquam sequitur instans in quo licet dicere, *Nunc est completa propositio.*

§. II.

- D *Veritas propositionum de futuro absoluto.*

DIco secundò. Propositiones contradictoriæ de futuro contingenti determinatè veræ sunt, non solum disiunctim, sed etiam disiunctivè, eodem modo ac propositiones contradictoriæ de præsentì & præterito. Id est, non solum hæc propositio hypothetica determinatè vera est, *Petrus peccabit, vel non peccabit*; sed etiam hæc categorica, *Petrus peccabit*, vera est determinatè; & hæc determinatè falsa, *Petrus non peccabit*. Pro cuius intelligentia,

Obſerua primò, propoſitiones contradiſtorias
v.g. iſtam, *Bellum nauale cras erit, vel non erit*, poſſe
ſumi vel diſiunctim, vel diſiunctiue: diſiunctim ſu-
muntur, quando ambe propoſitiones vnitæ per
particulam, *vel*, ſiunt vna propoſitio, qua propo-
ſitio non ſolum eſt vera, ſed etiam eſt neceſſaria:
diſiunctiue ſumuntur, quando ex duabus non ſit
vna, ſed qualibet categorica ſumitur per ſe, v. g.
Bellum cras erit; & de iſtis tota eſt difficultas, &
multiplex Authorum diſſidium, vt patebit ex ſta-
tim dicendis.

Obserua enim secundò, quintupliciter videri di-
tissos esse Doctores circa veritatem hanc, de qua
quarimus. Primò enim vetus fuit Stoicorum error
apud August. *lib. 5. de ciuit. c. 8.* Simonis magi apud
Clement.

Probatio af-
fertionis.

Objectis:

Affertio af-
firmans.

Disiunctim
& disiuncti-
uè.

Quinque
Authorum
sententia.

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 52

lib. 5. *recognit.* Manichæi apud Chrysost. hom. 45. in Joann. demumque Ioannis Vvicleff, vt constat ex Concilio Constantiens. *act. ultima*, & Valdensi *tom. 1. lib. 1. art. 1. cap. 21.* nullum omnino esse posse locum humanæ libertati, sed *fato*, idest *necessario*, eundem fieri, eo quod detur in diuina mente præscientia, & determinata veritas futurorum. Quibus alij ex opposito, vt Cicero, & ex plurium etiam mente ipse Aristoteles, *vt remotâ necessitate libertatem astruerent, sacrilegos fecere homines, vt facerent eos liberos*, inquit August. lib. 3. de lib. arbit. negarunt enim præfieri à Deo futura, atque adeo voluere propositiones de futuro neque veras esse, neque falsas. Secundò, è Catholicis etiam Doctoribus non pauci, neque obscuri nominis aliqui sensere, nullas ex istis propositionibus esse actu veras aut falsas, sed potentia tantum, quatenus fieri possunt veræ, si contingat id quod enunciant; falsæ, si non contingat. Tertiò, concedunt alij veras aut falsas esse propositiones de futuro, sed negant, esse posse distinctè ac determinatè veras aut falsas; sed contradicentium vnâ esse indeterminatè veram, alteram indeterminatè falsam, ita vt signari nequeat, quænam earum sit vera, & quænam earum sit falsa. Ita censent Aureolus, Catharinus, Bassolis, Agidius, Argentina, Molina, Conimbricenses, Mafius, Valilius. Quartò, Thomistæ aliqui negant propositiones contingentes de futuro habere veritatem aut falsitatem determinatam, nisi post decretum Dei de prædeterminanda hominum voluntate ad talem, vel talem actum. Ita enim censent Alvarez *disp. 7. de auxil. n. 13.* & *disp. 13. Ledesma*, & alij. Quintò denique statuit communior, & sine dubio verior sententia, quod è duabus propositionibus de futuro, vna est determinatè vera, idest ita vera, vt non sit falsa; & altera determinatè falsa, idest ita falsa, vt non sit vera; determinatione, inquam, *actuali*, non autem *potentiali*, quatenus ita est vera, vt possit absolute falsa esse. Ita S. Thom. lib. 1. de *interpret. scilicet. 13. 14. 15.* & 1. p. 7. 14. & 16. Scotus, Alensis, Albertus, Ochamus, Suarez & Vasquez. Vide omnino Ruiz *disp. 23. de scientia Dei, scilicet. 2.* vbi adducit multa loca Patrum, præsertim Athanasij, Augustini, Anselmi. Sed nemo id exposuisse videtur elegantius Boëtio lib. 5. *consolat. prosa 5.* Mihi satis erit paucis & clarissimis rationibus id probare.

Prima ratio. Prima ducitur ex notissimis illis, & omnium primis principiis, *Quodlibet est, vel non est: Impossibile est aliquid esse simul, & non esse.* Ex quibus sic arguuntur. Duæ propositiones contradictoriæ non possunt esse simul veræ determinatè, neque simul falsæ determinatè, alioqui simul idem esset: ergo ex duabus illis contradictoriis, *Petrus peccabit, Petrus non peccabit*, vna est determinatè vera, & altera falsa determinatè. Imò de quolibet vera est determinatè affirmatio, vel negatio, alioqui posset idem esse simul, & non esse: ergo de qualibet propositione contingente dici debet, vera est determinatè, vel falsa est determinatè.

Secunda ratio. Secunda ducitur ex altero etiam principio per se noto. Ab eo quod *res est, vel non est*, propositio vera est, vel falsa. Vnde arguuntur. Illa propositio est determinatè vera, quæ rem enunciat sicuti est: hæc propositio, *Petrus peccabit*, rem enunciat sicuti est, suppono enim Petrum reuera postea peccare: ergo illa propositio de futuro est determinatè vera. Confirmatur. Illa propositio est vera determinatè, quæ ita est conformis obiecto, vt non sit difformis: hæc propositio, *Homines resurgent*, ita est conformis obiecto, vt non sit difformis: ergo illa est determinatè vera. Deinde hodie determinatè verum est dice-

re, *Petrus peccat*: ergo heri determinatè verum erat dicere, *Petrus peccabit*. Probo consequentiam. Heri affirmabat idem quod nunc: sed nunc affirmat verum: ergo & heri.

Tertia ratio. Illa propositio determinatam habet veritatem, seu est distinctè vera, & non falsa, quam qui profert, verum dicit, & non mentitur: propositiones de futuro Deus & Prophetæ verè dixerunt, & non sunt mentiti: ergo illæ habent determinatam veritatem. Maior nota est, minorem nemo Christianus in dubium vocat, consequentia ergo est necessaria. Confirmatur. Qui dicit certò & determinatè futurum, quod non est certò & determinatè futurum, mentitur: Deus & Prophetæ dixerunt multa determinatè futura: ergo mentiti sunt, si nihil sit determinatè futurum.

Quarta ratio. Illud est determinatè futurum, cuius habetur vera & determinata scientia: sed futuri contingentis habetur à Deo certa & determinata scientia: ergo illud est verum determinatè. Imò id quod est determinatè obiectum fidei, est verum determinatè. Multa futura contingentia sunt obiectum fidei, v. g. *Erit dies iudicij*: ergo futura contingentia sunt determinatè vera.

Quinta ratio. Illud est determinatè verum, quod est necessarium: propositio de futuro contingenti, necessaria est, ex suppositione, vt probabitur §. 4. ergo est determinatè vera.

Sexta denique ratio sit ingeniosum illud dilemma Vasquis. Vel qui dicit, *Petrus peccabit*, verum dicit, vel dicit falsum. Si verum: ergo propositio illa est vera. Si falsum: ergo qui dicit contrarium, *Petrus non peccabit*, dicit verum. Quod probo. Qui dicit contrarium falso, dicit verum: iste dicit contrarium falso: ergo dicit verum. Ergo vna ex contradictoriis est vera, & altera est falsa. Item probo, quod ille non dicit verum. Qui dicit rem futuram quæ non erit, non dicit verum: ergo ille dicit verum, & non dicit verum: & qui dicebat, *Petrus peccabit*, dicit falsum, & non dicit falsum; qui enim dicit contrarium falso, non dicit falsum.

§. III.

Veritas propositionum de futuro conditionato.

Deo tertiò. Propositiones de futuro contingenti conditionato sunt eodem modo determinatè veræ, aut falsæ, quo propositiones de futuro absoluto. Ita Suarez, Vasquez, Ruiz, qui demonstrant ita sensisse omnes Patres, & omnes Theologos, si paucos excipias recentiores Thomistas: de quo argumento plenè dixi 1. part. Nunc, vt de assertionem posita clarè constet,

Obserua primò, quid sit nunc actu rem aliquam esse futuram; non enim primò est esse præsens æternitati Dei, quæ licet entitatiuè sit indiuisibilis, virtualiter tamen diuisibilis est, sicut immensitas. Neque secundò est decretum Dei absolutum de re aliqua; hoc enim destrueret libertatem. Nec est aliquid præsens, licet propositio illa, *Nunc Antichristus est futurus*, videatur designare tempus præsens: rectè siquidem monet. Augustinus, hunc esse vocis abusum, quæ videtur futurum coniungere cum præsentem. Copula igitur, *est*, in hac propositione, *Nunc Antichristus futurus est*, non signat vllam existentiam præsentem, sed tantum præsentem connexionem prædicati & subiecti. Futurum ergo nihil aliud est in recto, nisi res ipsa prope connotat tempus sequens, cui coexistet. Futuratio autem est coexistentia cum tempore sequenti.

Obserua

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Quinta ratio.

Sexta ratio.

Conclusio affirmatiua.

Quid sit rei futurio.

60 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

Futurum
absolutè &
conditiona-
tè.

Futurum
conditiona-
tum quid
exigat.

Probatio af-
sertionis.

Conclusio
distinguens
necessita-
tem.

Necessarii
quid sit &
quotuplex.

Obserua secundò, duobus modis posse aliquid esse futurum: primò absolutè, secundò conditionatè. Absolutè illud est futurum, quod significatur cognitione aliqua categorica; vt, *Erit Antichristus*. Conditionatè futurum, quod significatur per propositionem aliquam hypotheticam; Si *Tyrii viderent miracula Christi, converterentur*.

Obseruatertio, tunc non esse futurum conditionatum, quando res significata per conditionem, non est aliquo modo principium, vel conditio rei future; v.g. hæc, *Si Petrus currat, Paulus studebit*, non dicitur propositio de futuro conditionato, quia cursus Petri disparatus est à studio Pauli, nec est eius principium, vel occasio. Ista verò est propositio de futuro conditionato, *Si Christus Tyriis prædicet, converterentur*; prædicatio enim Christi causaret Tyriorum conversionem. Neque hinc sequitur, propositiones huiusmodi esse illatias, si materiam habeant contingentem; sunt enim tantum enunciatiue, vt olim ostendi.

Ratio ergo conclusionis eadem est, quæ superioris; quia scilicet inter contradictoria non datur medium; quodlibet enim est, vel non est: istæ propositiones de futuro conditionato contradictoriæ sunt, *Si Tyrii videant miracula, converterentur: Non converterentur*: ergo vna earum est vera, & altera falsa. Deinde Deus & Propheta multa sæpe dixerunt futura sub conditione: ergo illa vera sunt. Deinde ista, *Si Deus Petrum vocaret, converteretur*; ita est conformis obiecto, vt eius contradictoria sit difformis: ergo est vera determinatè. Probo antecedens. Obiectum huius propositionis est conversio Petri sub conditione vocationis: sed illa conversio reuera existeret si poneretur vocatio: ergo illa propositio est conformis obiecto. Denique multa futura sub conditione sunt obiectum fidei, v.g. *Omnis peccator si perseueret, salvabitur: Omnis iustus, si deseratur à Deo, peccabit: Omnis homo si Deum vocantem sequatur, salvabitur*.

Quibus ita definitis, tota difficultas est, quomodo determinata illa veritas futurorum, quæ pendent à libertate, non officiat libertati; quæ indeterminatio quadam & indifferentia est. Quod vt explicem, exponenda est

§. IV.

Necessitas propositionum de futuro.

Dico quartò. Propositiones de futuro ita sunt veræ, vt sint necessariae necessariæ & consequente, non autem necessitate antecedente; quo etiam modo necessitate consequenti necessariae sunt propositiones de præsentis, & de præterito. Ita communiter tenent Doctores omnes Augustinum & Anselmum sequuti, quorum doctrinam in Philosophia, & Theologia celeberrimam vt proponam,

Obserua necessarium illud appellari, quod non potest non euenire. Duobus autem modis necessarium aliquid esse posse, tradunt Anselmus lib. de concordia, cap. 1. Boëtius lib. 4. consolat. pro 4. & admittunt omnes Theologi apud Vasquem 1. parti. dist. 68. cap. 4. Duplex, inquam, est necessitas; altera est antecedens, altera consequens, seu ex suppositione. Antecedens ea est, quæ nascitur ex causa effectum præcedente, seu quæ est in ipsa causa ante positionem effectus; vt, *cras sol orietur*; non enim potest sol cras non oriri. Necessitas sequens illa est, quæ non nascitur ex parte ipsius cause, neque facit rem esse, aut fore, sed oritur ex positione effectus, quem sequitur. Nascitur, inquam, ex positione ipsa effectus, non tanquam ex causa, sed per optimam consequentiam ex eo inferitur. V.g. ex suppositio-

ne quod sedeam, non possum non sedere; hoc enim modo quod est, quando est, necesse est esse, & præteritum necessariò est præteritum, & futurum est necessariò futurum. Nec enim significat aliud hæc necessitas, nisi quod impossibile sit aliquid esse simul, & non esse.

Vnde rectè ibidem notat Anselmus, duo hæc valde diuersa esse, quod *res sit futura*, & quod *res futura sit futura*: sicut aliud est rem esse præsentem, & rem præsentem esse præsentem; sicut magnum est discrimen inter hanc, *Petrus peccabit*, & hanc, *Petrus qui peccabit, peccabit*. Prima siquidem est contingens, secunda est necessaria necessitate sequente ex eo, quod non possit aliquid esse simul, & non esse. Sed obseruandum tamen est discrimen inter præteritum & futurum, quod ex Anselmo rectè colligit loco citato Vasquez num. 22. & Suarez lib. 1. de scientia futurorum, cap. 9. præteritum enim, quamuis non sit necessarium nisi necessitate consequente, illa tamen necessitas sequens in propositione de præterito, includit immutabilem habitudinem ad esse, idcircoque nulla vis potest eam nunc reddere falsam: Petrus peccauit, v.g. ita necessarium nunc est necessitate sequenti, vt neque Deus, neque Petrus nunc possit reddere illam falsam. At verò propositiones de præsentis, & de futuro necessitatem habent sequentem, quæ reddi potest falsa, potest enim Petrus non peccare, quia illæ propositiones non includunt immutabilem habitudinem ad esse.

Ex his licet concludere cum Anselmo, necessitatè antecedentem pugnare semper cū libertate, siue sit in sensu cōposito, siue in sensu diuiso; quia libertas est indifferentia causæ ipsius, etiam in sensu cōposito: sed necessitas, quæ nascitur ex causa, & ita illam inclinat in vnā partem, vt flecti non possit in aliam, tollit indifferentiam causæ: ergo tollit libertatem. At verò necessitas sequens non tollit vllò modo libertatem, quia illud quod supponit libertatem, non potest eam tollere: necessitas sequens supponit libertatem: ergo non eam tollit. Probatur n. prior. Necessitas quæ sequitur ex positione ipsius effectus liberè positi, supponit libertatem: necessitas sequens sequitur ex positione ipsius effectus liberè positi; dico enim, *Petrus liberè peccabit*: ergo supponit libertatem. Quibus suppositis,

Ratio, cur propositiones de futuro sint necessariae, est, quia illarum obiectum est necessarium. Quod probo. Illud est necessarium, quod non potest non esse: sed id quod est futurum, non potest non esse futurum, alioqui esset simul futurum, & non futurum: ergo habet obiectum necessarium.

Ratio cur sint necessariae tantum necessitate consequenti, est, quia tota earum necessitas petitur ab obiecto, quod præsupponit: sed obiectum itarum propositionum non est necessarium, nisi necessitate sequenti: ergo istæ propositiones de futuro non sunt etiam necessariae, nisi necessitate consequenti. Maior certa est, propositio enim non facit obiectum esse necessarium: sed obiectum necessarium facit propositionem esse necessariam, cum propositio non specificet obiectum, sed ab eo specificetur. Minor probatur. Illud est necessarium necessitate sequenti, quod non est necessarium nisi ex suppositione quod illud sit liberè ponendum: sed futura non sunt necessaria nisi ex suppositione, quod sint liberè ponenda, v.g. Petrus est necessariò peccaturus, quia supponitur esse liberè peccaturus; sicut nunc scribo necessariò, ex suppositione quod liberè scribam: ergo istud obiectum est necessarium necessitate solum consequente, quæ nihil planè officit libertati. Quod vt euentius pateat, ostendenda mihi nunc est

§. V.

Differentia
inter præte-
ritum, &
futurum.

Propositio-
nes de futu-
ro sunt ne-
cessariae.

Necessitate
solum con-
sequente.

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 61

§. V.

Concordia libertatis cum determinata veritate futurorum.

Infallibiliter me mouet (inquit Euodius apud August. lib. 3. de lib. arbitrio, c. 2. & cum eo vulgus imperitorum) quomodo fieri possit, ut Deus sit præsciens futurorum, & nos nulla necessitate peccemus; quisquis enim dixerit aliter euenire posse, quam Deus ante præscit, præscientiam Dei destrueret impiissimè temeritate molitur. Cui querelæ ut satisfaciam,

Conclusio negans.

Ratio à priori.

Dico quintò, nec præscientia diuina, nec determinata veritas futurorum libertati officiant, sed eam potius supponunt.

Ratio prima, & fundamentalis, qua vtuntur SS. Patres & Doctores communiter, ut ostendebam plenius prima parte, est; quia illud non tollit libertatem, quod supponit libertatem, & facit necessitatem solum consequentem: determinata veritas futurorum, sicuti & diuina præscientia, supponunt libertatem, & faciunt necessitatem tantum consequentem: ergo illa non tollunt libertatem. Maior ex terminis nota est; quomodo tollit libertatem id, quod eam supponit, & in ea fundatur? Minor autem probatur. Cognitio purè speculatiua non facit suum obiectum, neque dat illi necessitatem, sed supponit illud, & ab eo fit necessaria: determinata veritas futurorum, & præscientia Dei est cognitio purè speculatiua, quæ non facit, sed supponit obiectum suum: ergo determinata veritas futurorum, & Dei præscientia non facit, sed supponit obiectum suum. Minor clarè probatur, quia Petrus non idè est peccaturus, quia Deus videt Petrum peccaturum; sed idè videt Deus Petrum peccaturum, quia est peccaturus. Optime Beda lib. qq. quæst. 13. Quid ergo, inquit, coegit nos Deus, ut mali sibi videremur ab æterno? Absit: nos coegimus eum, ut nos malos videret.

Confirmatur pluribus exemplis.

Confirmatur ratione clarissima, qua vtuntur plerique Patres. Visio rei præsentis non affert minorem necessitatem, quam præuisio rei futuræ: sed illa non tollit libertatem: ergo nec ista. Probo maiorem, quia posito quod videam te sedentem, tam implicat, ut non sed eas, quam posito quod prævideam te sessurum, non potest fieri ut non sed eas: ergo tam benè visio tolleret libertatem, quam præuisio. Eximiè Boetius lib. 3. prosa 6. Si video iacentem aliquem, necessitas ei non inferitur ut iaceat, sed potius à iacente inferitur mihi necessitas ut videam. Alia etiam exempla proferri possunt de ipsa Dei præscientia, quæ non destruit libertatem Dei, tametsi videat quid facturum sit, & hoc sit necessarium ex suppositione, quod Deus sciat se hoc facturum: ergo nec destruit humanam libertatem, tametsi sciat quid illa futura sit. Præterea Dei præscientia non facit magis rem futuram, quam memoria faciat rem præteritam: sed stultum esset dicere, quod memoria rei præteritæ faciat rem illam esse præteritam; non enim res fuit, quia ego memini; sed idè memini, quia fuit: ergo similiter non idè res est futura, quia præcitur, sed idè præcitur, quia est futura.

Prima instantia.

Dices primò. Veritas determinata peti non potest ab obiecto indeterminato: futura contingentia sunt indeterminata: ergo veritas determinata propositionum non potest peti à futuris contingentibus.

R. P. de Rhodis curs. Philosoph.

gentia sunt indeterminata: ergo veritas determinata propositionum non potest peti à futuris contingentibus.

Resp. distinguendo minorem: futura contingentia sunt indeterminata, indeterminatione actuali, nego; indeterminatione potenti, concedo: quia poterit omnino Petrus non peccare, sed reuera tamen peccabit. Similiter si scatur veritas certa, peti non potest ab obiecto incerto: istud obiectum, Petrus peccabit, incertum est, cum possit Petrus non peccare. Distingui debes minor: obiectum istud est incertum antecedens, concedo; consequenter, nego. Nam ex suppositione, quod Petrus sit peccaturus, est necessarium peccaturus, & circa illud ut sic, versatur veritas determinata futurorum.

B

Dices secundò. Quælibet scientia obiectum habet necessarium: futurum contingens non est necessarium: ergo non est obiectum scientiæ.

Secunda instantia.

Resp. Omnis scientia obiectum habet necessarium antecedenter, nego; consequenter, concedo; ad scientiam enim intuitiuam, maximè diuinam, quæ non specificatur ab obiecto, sufficit obiectum necessarium ex suppositione, cuiusmodi sine dubio est futurum contingens.

Dices tertio. Scientia est de obiecto vniuersali per causam necessariò coniunctam: Dei præscientia & propositio de futuro contingenti non est de huiusmodi obiecto: ergo illa non est scientia determinatè vera.

Tertia instantia.

C

Resp. scientiam intuitiuam, præsertim increatam, esse posse de obiecto singulari, alioqui visio rei præsentis non esset certa, & determinata.

§. VI.

Difficultates in oppositum ex destructione libertatis.

Verùm contra Doctrinam sic expositam vget grauiissima hæc, & statim obuia difficultas, quod si propositiones de futuro contingenti determinatè sint veræ, tollitur omnis libertas, & consultatio. V. g. si vera est pars vna contradictionis, Petrus peccabit; & altera determinatè falsa, Petrus non peccabit: ergo necessariò peccabit Petrus. Probo consequentiam. Illud quod est ab æterno verum, necessariò euenit, ita ut nos, qui sumus in tempore, non possimus efficere, ut sit falsum: sed si propositio hæc vera sit determinatè, ab æterno est vera: ergo est necessariò vera. Confirmatur, quia propositiones æternæ veritatis sunt necessariæ.

D

Resp. negando libertatem ladi ex determinata veritate propositionum de futuro. Ad probationem distinguo consequentiam: ergo necessariò Petrus peccabit, necessitate antecedenti, nego; consequenti, concedo. Necessitas autem sequens, ut dixi, libertatem non destruit, sed supponit. Quod autem est ab æterno verum, necessariò euenit necessitate consequenti. Propositiones æternæ veritatis sunt necessariæ altera ex illis necessitatibus. Communiter tamen illæ solæ propositiones dicuntur æternæ veritatis, quarum obiectum antecedenter & essentialiter est necessarium, non tantum consequenter.

Propositio difficultas.

E

Instabis primò. Quod Deus præscit, est necessarium: Deus præscit Petrum peccaturum: ergo necessariò Petrus peccabit. Probatur maior. Quoties antecedens est necessarium, consequens etià necessarium est.

Prima instantia ex viciis.

F

Hog

Hæc antecedens, *Deus præsciuit Petrum peccaturum*, est necessarium: ergo consequens, id est, *Petrus peccabit*, est necessarium. Hæc est celebre illud argumentum Vvicleffi, in quo soluendo gloriabatur homo stultissimus desudasse Armacanum annos viginti.

Resp. tamen facile distinguendo maiorem: quod Deus præsciuit, est necessarium, consequenter, concedo; antecedenter, nego. Similiter ad probationem, quando antecedens est necessarium antecedenter, consequens etiam est necessarium antecedenter, concedo; quoties antecedens est necessarium consequenter, consequens est necessarium antecedenter, nego. Cum ergo illud antecedens, *Deus videt Petrum peccaturum*, non sit necessarium nisi consequenter, consequens etiam est eodem modo necessarium; scientia enim Dei, ut dixi, non facit rem futuram, sed supponit. Idem ergo est dicere, *Petrus necessariò est peccaturus*, si *Deus præsciuit*; ac dicere, *Petrus est necessariò peccaturus*, si *est peccaturus*.

Altera instantia eiusdem Vvicleffi.

Instabis secundò cum eodem Vvicleffo. Præscientia Dei est ita certa, ut non possit Deus vilo modo falli: ergo illius scientiæ obiectum non potest aliter euenire. Probo consequentiam. Si Petrus, quem Deus prævidit peccaturum, non peccaret, Deus esset deceptus, prævidisset enim Petrum peccaturum, qui postea non peccaret: sed Deus non potest falli: ergo Petrus non potest non peccare.

Resp. distinguendo eodem semper modo consequentiam; ergo illius scientiæ obiectum non potest aliter euenire, antecedenter, nego; consequenter, concedo, id est ex suppositione quod sit præscitum. Quia verò non est præscitum nisi ex suppositione, quod sit futurum, vides ibi esse solam necessitatem sequentem, quæ non stat nisi cum libertate, quam supponit. Ad probationem ergo dico, Petrum quem Deus prævidit peccaturum, absolute posse non peccare; consequenter autem, & ex suppositione diuinæ præscientiæ, non posse non peccare: Petrus peccaturus, ut dixi, necessariò est peccaturus. Neque dicas, si Petrus non peccaret, sicuti absolute potest non peccare, certe Deus esset deceptus. Resp. negando consequentiam, quia si Petrus non peccaret sicuti absolute potest non peccare, Deus ab æterno præsciuisset Petrum non peccaturum; & ita non esset deceptus: sicuti quamdiu Petrus est hæc præsens, ego illum video; si abscedat, non video. Similiter enim si es peccaturus, Deus vidit te peccaturum; si non es peccaturus, Deus vidit te non peccaturum; & sic nunquam Deus fallitur.

Tertia instantia ex comparatione futuri cum præterito.

Instabis terriò. Si propositio illa est determinatè vera: Deus præsciuit me peccaturum, vel ab æterno verum fuit me peccaturum; illæ sunt necessariae necessitate consequenti cum inuitabili habitudine ad esse, ita ut nulla vi possit Petrus non peccare. Quod probo. Illud quod est præteritum, non est amplius in hominis potestate, sed dicitur esse simpliciter necessarium: sed Deum præsciuisse me peccaturum, est aliquid præteritum, sicuti etiam quod ab æterno vera fuerit hæc propositio, *peccabo*: ergo illud peccatum futurum non est amplius in potestate mea, sicuti non est amplius in mea potestate, quod heri non peccauerim. Quis ergo dicat peccatum crastinum mihi nunc esse liberum, si tam est impossibile mihi nunc ut non peccauerim heri.

A Resp. concedendo, quod peccatum Petri ex suppositione, quod futurum sit cras, est prorsus inimpedibile; nam est impossibile rem præteritam non esse præteritam, & rem futuram non esse futuram; sed ea est necessitas tantum sequens. Ad argumentum ergo, concedo maiorem: illud quod est præteritum, ex suppositione, quod sit præteritum, non est amplius in hominis potestate: sed Deum præsciuisse me peccaturum, est aliquid præteritum ex suppositione quod sum peccaturus, concedo; ergo illud peccatum non est in potestate mea ex suppositione, quod illud sit præscitum & futurum concedo consequenter; sed quia peccatum non est præscitum & futurum nisi ex suppositione libertatis, ideo illa est tantum necessitas sequens.

B Verum, quia manet adhuc scrupulus, quia tam videtur esse impossibile mihi ut non peccem cras, quam est impossibile ut non peccauerim heri: sicut ergo nemo dixerit, esse mihi nunc procurandum ut non peccauerim, sic neque mihi est curandum ut non peccem cras, cum hæc utraque sit suppositio præterita.

C Resp. esse impossibile prorsus ex suppositione quod sum peccaturus cras, ut non peccem cras; sed nego esse tam impossibile ac inuitabile, ut non peccem cras, quam est impossibile ac inuitabile ut heri non peccauerim. Ratio est, quia illa necessitas ex suppositione de præterito quod peccauerim heri, est simpliciter inpositio de præterito, & non dicit ordinem ad aliquid quod nunc absolute sit in mea potestate; vnde nunc est simpliciter inuitabile mihi ut heri non peccauerim: necessitas autem ex suppositione de præterito, quod Deus præsciuerit me cras peccaturum, vel quod ab æterno futurum sit ut cras peccem, non est suppositio simpliciter de præterito, sed ita est suppositio de præterito, ut dicat ordinem ad aliquid futurum, quod ita penderet à mea libertate, ut si ego vellem, non esset; atque adeò non esset suppositio illa de præterito. Vide quæ dixi agens de scientia Dei.

Et hinc soluitur alia illa difficultas, an possit homo nunc facere ut Deus non præsciuerit id quod præsciuit. Resp. me nunc id posse facere absolute, consequenter autem, & ex suppositione quod Deus præsciuerit, non possum facere ut non præsciuerit.

Instabis quartò afferens molestissimum illud dilemma: *Si Deus præsciuit me peccaturum, haud dubiè quidquid agam, peccabo; cur igitur torquero me ad vitandum peccatum?*

E Resp. simile dilemma fieri posse: *Vel Deus prævidit futuram in agro tuo messem, vel prævidit non futuram. Si prævidit, inutile est iacere sementem, quia quod Deus prævidit non potest non euenire.* Cum miles proficiscitur ad bellum, dici ei posset: *Si Deus prævidit te moriturum, est inutile te ferre arma, quia morieris haud dubiè: si non prævidit te moriturum, non morieris; ut quid ergo de ferendis armis cogitabis?* Est enim similis insania dicere: *Si prævidit me peccaturum, peccabo; &c. quidquid agam, distinguo; ex suppositione quod Deus viderit me peccaturum, peccabo quidquid agam, concedo; peccabo necessariò absolute, nego; Deus enim videt me peccaturum, quia sum peccaturus. Idem ergo est dicere: Si vidit Deus me peccaturum, peccabo; ac dicere: Si sum peccaturus, sum peccaturus; quod est vanum dicere.*

Instabis

Augetur difficultas.

Potest homo facere ut Deus non præsciuerit quod præsciuit.

Molestum dilemma

Disp. IV. Quæst. vnic. de Argumentatione. 63

Quinta in-
stantia, con-
tra determi-
nationem.

Instabis quintò. Illud quod est determinatè verum, non potest non esse verum: hæc propositio, *Petrus peccabit*, potest non esse vera: ergo non est determinatè vera. Probatur maior. Propositio illa determinatè vera vel potest esse falsa eo tempore quo est vera, & sic esse potest simul vera & falsa; vel ante, vel post, & sic eadem propositio modò erit vera, modò falsa, quod implicat: quod enim est verum, ab æterno est verum. Denique libertas est indifferentia & indeterminatio: sed indifferentia & determinatio repugnant: ergo libertas & determinatio repugnant.

Resp. quod est determinatè verum determinatione potentiali, non potest non esse verum, concedo; quod est determinatè verum determinatione solum actuali, non potest non esse verum, saltem antecedenter, nego. Dixi futurum contingens esse indeterminatum determinatione actuali, non potentiali. Hæc propositio, *Petrus peccabit*, eo tempore quo est vera, potest absolute esse falsa; non potest esse falsa ex suppositione, quod sit vera. Sæpe autem dictum est, quod contingentia & libertas dicunt indifferentiam potentialem; non dicunt actualem.

S. VI.

Mens Philosophi circa veritatem propositionum de futuro.

Non errasse Aristotelem.

Dico sextò, Aristotelem non videri errasse circa veritatem propositionum de futuro, sed concessisse propositiones illas esse determinatè veras, sed ita tamen ut non sint necessariae. Ita veteres ferè omnes Scholastici, ut ostendunt Ruiz. *disp. vigesima secunda, sect. secunda*. Bel- larm. Albertinus, Fonseca. Errasse verò Aristotelem, tenent Okam. Gregorius, Bonavent. Vasques, Suarez, & alij non pauci.

Ratio tamen est, quia Philosophus *lib. de divinat. per somnia*, & *lib. primo Rhetor. capite decimo quinto*, & *lib. de mundo, ad Alexandrum*, clare admittit, Deum esse præscium futurorum, & multos fuisse Vates à Deo inspiratos. Postià verò hac præscientiâ debet admitti determinata veritas futurorum. Deinde rationes omnes illæ, quas attuli ad probandum illam veritatem determinationem, ferè petuntur ex principiis Aristotelicis, *Quodlibet est, vel non est: Ex eo quod res sit, vel non sit, propositio est vera, vel falsa*: ergo verisimile omnino non est, errasse tantum ingenium in re quam sæpius docuerat.

Secundò, quando Philosophus *in lib. de interpret.* videtur negare, propositiones contradictorias de futuro esse determinatè veras disjunctivè sumptas, sed disjunctim tantum; dicit duntaxat illas propositiones disjunctim sumptas esse necessarias; sumptas disjunctivè, non esse determinatè necessarias, sed indeterminatè tantum; quod est verum, & hoc vnum omnia probant eius argumenta. Patet autem hoc ex eius verbis, quæ sunt huiusmodi. *Esse quidem, aut non esse, omne necesse est, & futurum esse, vel non esse; non tamen contingit dividendum dicere alterum necessarium. Dico autem, ut necesse est quidem esse futurum cras bellum navale, vel non esse futurum; sed non est necesse cras futurum esse bellum navale, neque rursus est necesse futurum non esse cras bellum navale*. Hæc enim Philosophus, & eo modo illum explicant S. Tho-

R. P. de Rhodes, curs. Philosoph.

A mas *sect. 15. comment. 2. Scotus in primum disp. 32. quæst. 1.*

Tertiò confirmari potest hæc explicatio ex scot. Tertia con-
po ipsius Philosophi *c. illo octavo*; voluit enim ibi icctura,
duntaxat explicare illud axioma, *Ex duabus con-*
tradictoriis una est vera, & altera falsa: unde asse-
rit, hoc esse discrimen propositionum istarum à
cæteris, quod in propositionibus contingentibus
necessitas non conveniat determinatè vni propo-
sitioni; sed vtrique vagè ac confusè; cum tamen
aliis contradictoriis necessitas conveniat distinctè,
& determinatè.



B

DISPUTATIO IV.

De tertia mentis operatione. Ad priores Analy- ticos.



IBRIS Perihermenias subiunxit Ari-
stoteles libros duos priorum Ana-
lyticorum, siue de priori resolutione,
in quibus totam naturam discursus
in genere, præcipue verò syllogismum mirabili
quadam exponit industria, vocatque *Resolutorios*;
quia docet in his, quomodo syllogismus possit
in suas propositiones, & terminos resolui, Reso-
lutio est, *Renovatio alicuius rei in sua principia, qui-*
bis constat; ut cum domus dissolvitur in lapides,
ligna, &c. Compositio autem, siue methodus
compositiva, est *Principiorum, quibus res constat,*
renovatio ad finem; ut cum ligna, lapides, & calcem
ad vnam domum renovamus. Nos igitur metho-
dum hoc loco secuti resolutoriam, iis omisiss, quæ
in Pharo nostra dedimus, totam quidditatem, &
compositionem discursus præcipue syllogistici bre-
viter exequemur.

D

QVÆSTIO VNICA.

Quid, & quotuplex sit discursus.

HUMANÆ ratio scientiarum, & artium omnium Discursus
mater, & nutrix (teste Basilio in caput se- quid sit,
cundum Ilaia) tota in discursu est. *Immo a sam-*
per; & tamen quovis volatili, vel etiam ipso sole
pernicius sese agitant, ut pulchrè docet Theodor.
serm. tercio, & quinto de providentia: cuius exi-
stentiam nihil attinet probare, sine qua nec homi-
ni licet esse: naturam verò illius non ignorare tam
est necesse, quàm est vile homini se cognoscere.
Potest autem tota reuocari ad hæc capita. Pri-
mum est essentia, & divisio discursus in genere.
Secundum essentia syllogismi. Tertium compo-
sitio eius artificiosa, siue præmissæ syllogisticæ.
Quartum conclusio formalis, cuius proprietates
nonnullæ difficultatem habent. Quintum variæ
species syllogismorum.

E